

INTRO

WELKOM

Dit onderzoek maakt deel uit van een project rond de leeservaring van literaire teksten.

Het kost u hooguit een uur om de vragenlijst in te vullen en de tekst te lezen.

Verantwoordelijken voor het project zijn Ana Guerberof Arenas (a.guerberof.arenas@rug.nl) en Antonio Toral (a.toral.ruiz@rug.nl) van de Rijksuniversiteit Groningen.

Noteer de e-mailadressen, misschien komen ze nog van pas.

Als u voor of tijdens het experiment ergens over twijfelt, neem dan contact met ons op.

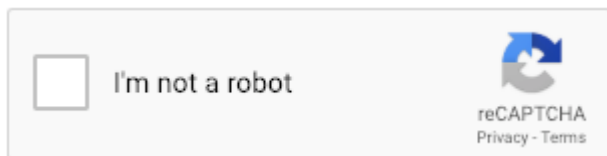
We zijn op zoek naar deelnemers die minstens **18 jaar oud** zijn en Nederlands als moedertaal hebben.

Nadat u de tekst hebt gelezen en alle vragen beantwoord (het hele experiment hebt doorlopen), wordt u om uw e-mailadres en gegevens gevraagd, zodat we u kunnen betalen. U krijgt 10 euro voor uw deelname.

Als u eenmaal op het **rechterpijltje** hebt geklikt om naar de volgende pagina te gaan, kun u NIET meer terug om uw antwoorden te controleren.

Zodra u het experiment EEN KEER **hebt afgerond**, kunt u niet meer terug om het nogmaals te doorlopen.

Bevestig dat u geen robot bent.

INFOCONSENT

INFORMATIE VOORAF EN TOESTEMMINGSFORMULIER

Lees alstublieft eerst deze informatie en daarna het toestemmingsformulier door.

Als u vragen hebt over deze informatie, het formulier of het experiment, **mail** die dan eerst aan de onderzoekers **voordat u besluit om deel te nemen**.

INFOSHEET

INFORMATIE VOORAF

We nodigen u graag uit voor deelname aan dit onderzoek. Neem alleen deel als u dat echt wilt. Als u ervoor kiest om niet deel te nemen, zult u daar geen enkel nadeel van ondervinden. Voordat u besluit om deel te nemen is het belangrijk dat u weet waarom het onderzoek wordt uitgevoerd en wat uw deelname zal inhouden.

Deze studie maakt deel uit van een onderzoeksproject dat **informatie vergaart over de ervaring van de lezer bij het lezen van literaire teksten**.

Als deelnemer moet u een aantal taken uitvoeren die minder dan een uur zouden moeten duren, maar u krijgt er onbeperkt de tijd voor. De taken omvatten het lezen van een tekst en het invullen van een vragenlijst. We maken gebruik van de volgende methoden om informatie van u te vergaren: een **vragenlijst vooraf** en een **vragenlijst na afloop**.

Na het experiment wordt u verzocht om deel te nemen aan een **vrijwillig vraaggesprek**. U hoeft dit alleen te doen als u beschikbaar bent en bereid om eraan mee te doen. Het interview zal ongeveer een kwartier duren en over uw ervaringen

tijdens het experiment gaan. Het interview zal worden opgenomen en uitgetypt. Zodra die transcriptie klaar en gecodeerd is, zal uw opname worden gewist. U kunt **uit het onderzoek stappen wanneer u maar wilt**, zonder een reden op te geven en zonder consequenties.

We verwachten dat u indirect zelf ook voordeel zult hebben van dit onderzoek: uw inbreng en commentaar op de gelezen literaire teksten kunnen op termijn het publicatieproces verbeteren.

Voor uw deelname ontvangt u €10 zodra de vragenlijst na afloop is ingevuld en u ons uw rekeningnummer hebt gestuurd.

We verwachten dat uw medewerking aan dit onderzoek u niet zal benadelen, en we zullen al het nodige doen om de anonimiteit en vertrouwelijkheid van uw gegevens te beschermen. Tijdens het verzamelen van gegevens krijgt elke deelnemer een nummer toegewezen, zodat uw identiteit niet zichtbaar wordt bij de analyse en openbaarmaking van de resultaten. Uw gegevens zullen worden geanonimiseerd uiterlijk een maand nadat ze zijn verzameld, **daarna kunt u ze niet langer opvragen.**

Uw gegevens kunnen voor toezicht- en controledoeleinden worden bekeken door medewerkers van de Rijksuniversiteit Groningen en/of toezichthouders, die deze informatie vertrouwelijk zullen behandelen.

Tijdens dit onderzoek zullen de gegevens worden verwerkt door de onderzoekers die hierboven worden genoemd. Afronding van de studie is voorzien voor augustus 2022. Na afloop zullen de **geanonimiseerde** gegevens beschikbaar worden gesteld aan andere onderzoekers en **opgeslagen in een database met vergelijkbare studies.**

Dit onderzoek kan worden **gepubliceerd op relevante congressen en in gespecialiseerde tijdschriften.** U kunt het onderzoeksteam naar de resultaten van de studie vragen via de e-mailadressen hieronder.

Dit onderzoek is beoordeeld en goedgekeurd door de Commissie Ethische Toetsing Onderzoek van de faculteit der Letteren aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Fijn dat u deze informatie doorneemt en overweegt om aan dit onderzoek deel te nemen.

TOESTEMMINGSFORMULIER

Als u in elk vakje **ja** aanklikt, gaat u **akkoord** om deel te nemen aan de studie.

Als u **nee** aanklikt in minstens een van de vakjes, komt dat erop neer dat u **NIET** akkoord gaat om deel te nemen aan het experiment en dat u **uit** de vragenlijst wordt verwijderd.

Als u vragen hebt voor u uw toestemming wilt geven, neem dan contact op met Ana Guerberof Arenas (a.guerberof.arenas@rug.nl) of Antonio Toral (a.toral.ruiz@rug.nl).

Ik bevestig dat ik de informatie over bovenstaand onderzoek heb gelezen en begrepen. Ik heb de gelegenheid gehad om de informatie te overdenken, heb eventuele vragen doorgemaild en er een bevredigend antwoord op gekregen.

Ik ben ervan op de hoogte dat mijn deelname vrijwillig is en dat ik op elk moment uit het onderzoek kan stappen zonder dat ik daarvoor een reden hoef op te geven. Bovendien begrijp ik dat ik de gegevens niet terug zal kunnen vorderen zodra ze geanonimiseerd zijn, één maand later.

Ik ben ervan op de hoogte dat de informatie die ik verstrek voor toezicht- en controledoeleinden kan worden gedeeld met verantwoordelijken van de Rijksuniversiteit Groningen en/of toezichthouders.

Ik ben ervan op de hoogte dat de informatie die ik verstrek geanonimiseerd zal worden gepresenteerd via verschillende kanalen, waaronder congressen en tijdschriften.

Ik ben ervan op de hoogte dat mijn persoonlijke gegevens, gekoppeld aan de onderzoeksdata, veilig zullen worden bewaard in overeenkomst met richtlijnen voor gegevensbescherming, en alleen toegankelijk zullen zijn voor het onderzoeksteam of de verantwoordelijken van de universiteit.

Ik ben ervan op de hoogte dat mijn persoonlijke gegevens, waaronder mijn e-mailadres, alleen door het onderzoeksteam zullen worden gebruikt.

Ik ga akkoord met deelname aan dit onderzoek.

DEMOGRAPHICS

Geslacht

- ☐ Vrouw
- ☐ Man
- ☐ Non-binair
- ☐ Zeg ik liever niet

Leeftijd

- ☐ Jonger dan 18
- ☐ 18 - 24
- ☐ 25 - 34
- ☐ 35 - 44
- ☐ 45 - 54
- ☐ 55 - 64
- ☐ 65 - 74
- ☐ 75 - 84
- ☐ 85 of ouder

Waar hebt u de link naar deze vragenlijst gevonden?

THANKYOU

DANK voor uw belangstelling, maar we zijn op zoek naar deelnemers van 18 jaar of ouder die Nederlands als moedertaal hebben.

STUDIES

Hoogst behaalde onderwijsniveau

- ☐ Lager dan middelbare school
- ☐ Middelbare school
- ☐ Hogere opleiding, niet afgemaakt
- ☐ Bachelor (Universiteit of HBO)

- ☐ Master (Universiteit of HBO)
- ☐ Beroepsonderwijs (MBO)
- ☐ Doctoraat

Bent u...

(U mag meer dan één vakje aanvinken.)

- ☐ Vertaler
- ☐ Docent vertalen of tolken
- ☐ Leraar of docent Nederlands
- ☐ Auteur
- ☐ Andere taalprofessional
- ☐ Anders

Geef uw moedertaal aan.

Als uw moedertalen Nederlands en Engels zijn, kies dan Nederlands en Engels.

Als uw moedertalen Nederlands en een andere taal dan het Engels zijn, kies dan Nederlands.

- ☐ Nederlands
- ☐ Engels
- ☐ Nederlands en Engels
- ☐ Anders

FREQUENCY

Hoe vaak hebt u in de afgelopen twee jaar in een boek gelezen?

- ☐ Nooit
- ☐ Eens in de drie maanden

- ☐ Eens per maand
- ☐ Een of twee keer per week
- ☐ Dagelijks

Houdt u van lezen?

(In de afgelopen twee jaar.)

- ☐ Ik houd heel veel van lezen
- ☐ Ik houd wel van lezen
- ☐ Het is me om het even
- ☐ Ik houd niet zo van lezen
- ☐ Ik houd helemaal niet van lezen

Hoe leest u?

(In de afgelopen twee jaar.

Vink alles aan wat van toepassing is.)

- ☐ E-boek
- ☐ Papieren boek
- ☐ Mobiele telefoon
- ☐ Tablet
- ☐ Computer
- ☐ Luisterboek
- ☐ Anders

Welk percentage leest u per taal van alle boeken die u in een jaar leest?

(In de afgelopen twee jaar.)

Het totaal moet 100% zijn.

Nederlands

Engels

Anders

Total

Geef het genre of de genres aan die u het vaakst leest (in het Nederlands).
(In de afgelopen twee jaar.
Vink alles aan wat van toepassing is.)

- ☐ Romans en verhalen
- ☐ Poëzie
- ☐ Sciencefiction
- ☐ Thrillers en detectives
- ☐ Romantische boeken
- ☐ Fantasy
- ☐ Graphic novels
- ☐ Strips
- ☐ Essays
- ☐ Anders

Hoe vaak hebt u de afgelopen twee jaar een boek in het Nederlands gelezen?

- ☐ Nooit
- ☐ Eens in de drie maanden
- ☐ Eens per maand
- ☐ Een of twee keer per week
- ☐ Dagelijks

Hoe lang hebt u toen gemiddeld gelezen?

- ☐ Ik lees geen boeken
- ☐ Minder dan een kwartier
- ☐ Een kwartier à een halfuur
- ☐ Meer dan een halfuur, maar minder dan een uur
- ☐ Meer dan een uur

READINGA

LECTUUR

Lees nu de volgende tekst alsof u die **thuis voor uw plezier** zou lezen.

Vergeet niet dat u **DE TEKST MOET HEBBEN GELEZEN** voor u verder kunt met de vragen die volgen.

U kunt beginnen met lezen nadat u op het rechterpijltje hebt gedrukt.

2BR02B

Alles was prima in orde.

Er waren geen gevangenen, geen achterbuurten, geen gekkenhuizen, geen gehandicapten, geen armoede en geen oorlogen.

Alle ziektes waren overwonnen. Net als ouderdom.

Afgezien van ongelukken was doodgaan iets voor avontuurlijke vrijwilligers.

De bevolking van de Verenigde Staten was op veertig miljoen zielen gestabiliseerd.

Op een stralende ochtend wachtte Edward K. Wehling jr. in de kraamkliniek van Chicago op zijn vrouw die zou bevallen. Hij was de enige die wachtte.

Per dag werden niet veel mensen meer geboren.

Wehling was zesenvijftig, niet meer dan een knaap in een bevolking die gemiddeld honderdnegenentwintig jaar oud was.

Op de röntgenfoto's was gebleken dat zijn vrouw een drieling zou krijgen. De kinderen zouden zijn eerste zijn.

De jonge Wehling zat ineengedoken in zijn stoel, met zijn hoofd op zijn handen. Hij was zo verfomfaaid, zo stil en kleurloos dat hij praktisch onzichtbaar was. Zijn camouflage was perfect, want ook in de wachtkamer

hing een wanordelijke en gedemoraliseerde sfeer. Stoelen en asbakken waren van de muren geschoven. Overal op de vloer lagen bespatte doeken.

De ruimte werd opgeknapt. Hij werd ingericht als een gedenkteken, voor iemand die zich vrijwillig had aangeboden om te sterven.

Een grimmige oude man, ongeveer tweehonderd jaar oud, zat op een trap een muurschildering te maken die hem tegenstond. In de tijd toen mensen nog zichtbaar oud werden, zouden ze gedacht hebben dat hij een jaar of vijfendertig was. Zozeer had het ouder worden hem getekend, nog voordat het geneesmiddel ervoor was gevonden.

De muurschildering waar hij mee bezig was stelde een keurige tuin voor. Mannen en vrouwen in het wit, artsen en verpleegkundigen, schoffelden de aarde, plantten zaailingen, bespoten insecten en verstrooiden mest.

Mannen en vrouwen in paars uniform trokken onkruid uit, kapten planten die oud en verwelkt waren, harkten bladeren en droegen afval naar vuilverbranders.

Nooit, nooit, nooit - zelfs niet in het middeleeuwse Holland of het oude Japan - was er een formelere tuin geweest, of een die beter onderhouden was. Elke plant had alle grond, licht, water, lucht en voeding die hij maar nodig had.

Uit de gang kwam een ziekenbroeder binnen die zachtjes een populair liedje zong:

Als mijn kussen je niet aanstaat, schat,
Zal ik het volgende doen:
Ik ga naar een meisje in het paars,
En verlaat deze droeve wereld met een zoen.
Als je mijn liefkozen niet wilt,

Waarom zou ik mijn ruimte dan nog claimen?

Ik verlaat deze oude planeet,

Laat een lief kind mijn plek maar nemen.

De broeder keek naar de muurschildering en de schilder. 'Ziet er zó echt uit,' zei hij. 'Ik kan me bijna voorstellen dat ik er middenin sta.'

'Waarom denkt u dat u er niet in staat?' vroeg de schilder. Er verscheen een gemelijke glimlach op zijn gezicht. 'Het heet "De Gelukkige Tuin des Levens", weet u.'

'Dokter Hitz lijkt goed,' zei de broeder.

Hij doelde op een van de mannen in het wit, wiens hoofd een portret was van dokter Benjamin Hitz, de hoofdverloskundige van het ziekenhuis. Hitz was een oogverblindend knappe man.

'Er zijn nog heel wat gezichten om in te vullen,' zei de broeder. Hij bedoelde dat de gezichten van veel van de figuren op de muur nog uitdrukkelingsloos waren. Alle lege plekken moesten worden gevuld met portretten van belangrijke personen van het ziekenhuis of van het Federal Bureau of Termination van Chicago.

'Het moet wel gaaf zijn om schilderijen te kunnen maken die zo goed lijken,' zei de broeder.

Het gezicht van de schilder vertrok van minachting. 'Denkt u dat ik trots ben op die troep?' vroeg hij. 'Denkt u dat dit mijn idee is van hoe het leven er werkelijk uitziet?'

'Hoe denkt u dan dat het leven eruitziet?' vroeg de broeder.

De schilder gebaarde naar een vieze, bespatte doek. 'Dat is een goed beeld,' zei hij. 'Doe er een lijst om en dan heb je een schilderij dat heel wat eerlijker is dan dit hier.'

'U bent wel een sombere snuiter, hè,' zei de broeder.

'Mag dat soms niet?' vroeg de schilder.

De broeder haalde zijn schouders op. 'Als het je hier niet aanstaat, ouwe...' zei hij, en hij maakte de zin af met het vernuftige telefoonnummer dat mensen die niet meer wilden leven moesten bellen. De nul in het nummer noemde hij 'Oo'.

Het nummer was: 2 B R O 2 B.

Het was het telefoonnummer van een instituut met fantasierijke bijnamen als: Cafetaria, Muziektent, Inmakerij, Kattenbak, Ontsmetter, Uitje, Tot Ziens Moeder, Vrolijke Vandaal, Laatste Kus, Guus Geluk, Dompelbad, Mixer, Traantjeniet en Zorgenloos.

'Zijn of niet zijn' was het telefoonnummer van de gemeentelijke gaskamers van het Federal Bureau of Termination.

De schilder waste de broeder de oren. 'Als ik besluit dat het tijd is om te gaan,' zei hij, 'dan doe ik dat niet bij de Dompelaar.'

'Een doe-het-zelver, hè?' zei de broeder. 'Dat wordt een kliederboel, ouwe. Denk eens aan de mensen die na jou de rotzooi moeten opruimen!'

De schilder verklaarde met een schunnig woord dat de beproevingen van zijn overlevenden zijn zorg niet waren. 'De wereld zou volgens mij best nog meer rotzooi kunnen gebruiken,' zei hij.

De broeder lachte en liep door.

Wehling, de wachtende vader, mompelde iets zonder zijn hoofd op te heffen. En toen zweeg hij weer.

Een grove, vervaarlijk uitziende vrouw schreed op hoge hakken de wachtkamer binnen. Haar schoenen, kousen, regenjas, tas en uitheemse kapje waren allemaal paars, het paars dat de schilder 'de kleur van druiven op de Dag des Oordeels' noemde.

Het insigne op haar paarse canvas enveloptas was van de Uitvoerende Dienst van het Federal Bureau of Termination, met een adelaar die op een draaihek balanceerde.

De vrouw had veel gezichtsbeharing - een onmiskenbare snor, om precies te zijn. Het merkwaardige van de gastvrouwen in de gaskamers was dat ze, hoe mooi en vrouwelijk ze ook waren toen ze werden aangenomen, binnen een jaar of vijf allemaal een snor kregen.

'Moet ik hier wezen?' vroeg ze aan de schilder.

'Dat hangt ervan af wat u komt doen,' zei hij. 'U staat toch niet op het punt te bevallen, of wel?'

'Ze zeiden dat ik voor een of ander schilderij moest poseren,' zei ze. 'Ik ben Leora Duncan.' Ze wachtte.

'En jullie dompelen mensen onder,' zei hij.

'Wat?' zei ze.

'Laat maar zitten,' zei hij.

'Wat een mooi schilderij,' zei ze. 'Ziet er net uit als de hemel of zoiets.'

'Of zoiets,' zei de schilder. Hij haalde een lijst met namen uit de zak van zijn schilderskiel. 'Duncan, Duncan, Duncan...' zei hij, de lijst afspeurend. 'Ja - hier heb ik u. U mag onsterfelijk gemaakt worden. Ziet u hier ergens een lichaam zonder gezicht, waarop u wilt dat ik uw hoofd zet? We hebben nog een paar keuzemogelijkheden over.'

Met een somber gezicht bekeek ze de muurschildering. 'Jeetje,' zei ze, 'voor mij zijn ze allemaal hetzelfde. Ik weet niets van kunst af.'

'Elk lichaam is hetzelfde, hè?' zei hij. 'Goed. Als gediplomeerd kunstenaar kan ik u dit lichaam aanbevelen.' Hij wees naar het gezichtsloze figuur van een vrouw die uitgedroogde stengels naar een vuilverbrander droeg.

'Nou,' zei Leora Duncan, 'is dat niet meer iets voor de afvalverwerkers? Ik bedoel, ik ben van de dienstverlening. Ik doe niet aan afvalverwerking.'

De schilder klapte van geveinsde verrukking in zijn handen. 'U zegt dat u niets van kunst afweet, en dan bewijst u in uw volgende zin dat u er meer van weet dan ik! Natuurlijk is de stengeldrager fout voor een gastvrouw! Een kortwieker, een snoeier - dat ligt meer in uw lijn.' Hij wees naar een gedaante in het paars die een dode tak van een appelboom aan het afzagen was. 'Wat vindt u van haar?' vroeg hij. 'Is zij niet iets voor u?'

'Jeetje...' zei ze. Ze bloosde en werd ineens heel nederig. 'Dan sta ik vlak naast dokter Hitz.'

'Vindt u dat vervelend?' vroeg hij.

'Goeie grutten, nee!' zei ze. 'Het is... het is gewoon zo'n éér.'

'Aha, u bewondert hem zeker?' zei hij.

'Wie niet?' zei ze met diepe eerbied voor het portret van Hitz. Het was het portret van een gebruide, witharige, almachtige Zeus van tweehonderdveertig jaar. 'Wie niet?' herhaalde ze. 'Hij heeft de allereerste gaskamer in Chicago opgezet.'

'Niets zou me meer plezier doen', zei de schilder, 'dan u voor altijd een plekje naast hem te geven. Een tak afzetten... Vindt u dat gepast?'

'Het lijkt eigenlijk wel een beetje op wat ik doe,' zei ze. Ze was bescheiden over haar werk. Haar werk was mensen op hun gemak stellen terwijl zij ze om het leven bracht.

En terwijl Leora Duncan voor haar portret poseerde, stevende dokter Hitz in hoogsteigen persoon de wachtkamer in. Hij was ruim twee meter lang en blaakte van gewichtigheid, successen en levensvreugde.

'Nee maar, mevrouw Duncan! Mevrouw Duncan!' zei hij, en hij maakte een grapje. 'Wat doet u hier nou?' vroeg hij. 'Dit is toch niet de plek waar mensen weggaan? Hier komen ze juist binnen!'

'We komen samen op hetzelfde schilderij te staan,' zei ze verlegen.

'Mooi!' zei dokter Hitz op joviale toon. 'En wát een schilderij, hè?'

'Ik voel me zeer vereerd er met u op te staan,' zei ze.

'Zal ik u eens wat zeggen,' zei hij. 'Ik voel me vereerd er met ú op te staan. Zonder vrouwen zoals u zou deze prachtige wereld van ons niet mogelijk zijn.'

Hij groette haar ten afscheid en liep naar de deur die toegang gaf tot de

verloskamers. 'Raad eens wat er zojuist is geboren,' zei hij.

'Geen idee,' zei ze.

'Een drieling!'

'Een drieling!' riep ze. Haar volume had te maken met de juridische implicaties van een drieling.

Volgens de wet mocht geen enkel pasgeboren kind in leven blijven, tenzij de ouders van het kind iemand konden vinden die zich vrijwillig aanbood om te sterven. Voor een drieling, als ze allemaal bleven leven, waren drie vrijwilligers nodig.

'Hebben de ouders drie vrijwilligers gevonden?' vroeg Leora Duncan.

'Voor zover ik weet', zei dokter Hitz, 'hadden ze er eentje en waren ze bezig er nog twee bij te sprokkelen.'

'Volgens mij is het ze niet gelukt,' zei ze. 'Wij hadden geen afspraak staan voor drie. Er zijn vandaag alleen losse gevallen langsgekomen, tenzij er iemand heeft gebeld nadat ik ben vertrokken. Onder welke naam?'

'Wehling,' zei de wachtende vader, en hij ging met rode ogen rechtop zitten. Een smoezelige verschijning. 'Edward K. Wehling jr. is de naam van de euforische aanstaande vader.'

Hij stak zijn rechterhand op, keek naar een plek op de muur en liet een schor, gekweld lachje horen. 'Present,' zei hij.

'O, meneer Wehling,' zei dokter Hitz, 'ik had u niet gezien.'

'De onzichtbare man,' zei Wehling.

'Ze hebben me net gebeld om te zeggen dat uw drieling is geboren,' zei dokter Hitz. 'Ze maken het allemaal goed, ook de moeder. Ik ga nu naar ze toe.'

'Hoera,' zei Wehling met holle stem.

'U klinkt niet erg blij,' zei dokter Hitz.

'Waarom zou een man die in mijn schoenen staat niet blij zijn?' vroeg Wehling. Hij maakte een gebaar dat zorgeloze eenvoud moest symboliseren. 'Ik hoef alleen maar te bepalen welke baby mag blijven leven, vervolgens mijn grootvader van moederskant bij de Vrolijke Vandaal af te leveren en dan met een ontvangsbewijs hier terug te komen.'

Dokter Hitz nam een enigszins autoritaire houding aan en torende boven Wehling uit. 'Gelooft u soms niet in bevolkingsbeheersing, meneer Wehling?' vroeg hij.

'Ik vind het ronduit barbaars,' schamperde Wehling.

'Zou u terug willen naar de goeie ouwe tijd, toen de aarde twintig miljard mensen telde - wat op het punt stond veertig miljard te worden, dan tachtig miljard, dan honderd zestig miljard? Weet u wat een steenvrucht is, meneer Wehling?' vroeg Hitz.

'Nee,' zei Wehling knorrig.

'Een steenvrucht, meneer Wehling, zit vol met kleine kopjes, zoals een braam met zijn pappige bolletjes,' zei dokter Hitz. 'Zonder bevolkingsbeheersing zouden de mensen op deze planeet van ons nu als de bolletjes van een braam op elkaar gepakt zitten! Stelt u zich eens voor!'

Wehling bleef naar hetzelfde plekje op de muur staren.

'In het jaar 2000,' zei dokter Hitz, 'voordat wetenschappers ingrepen en wetten opstelden, was er niet eens genoeg drinkwater voor iedereen, en afgezien van zeewier was er niets te eten. En nog hield de mens vast aan het recht zich als konijnen voort te planten. En aan het recht om, indien mogelijk, eeuwig te blijven leven.'

'Ik wil die kinderen,' mompelde Wehling. 'Ik wil ze alle drie.'

'Ja, natuurlijk,' zei dokter Hitz. 'Dat is niet meer dan menselijk.'

'Ik wil ook niet dat mijn grootvader doodgaat,' zei Wehling.

'Niemand vindt het optimaal om een naaste naar de Kattenbak te moeten brengen,' zei dokter Hitz vriendelijk en vol medeleven.

'Ik wou dat mensen het niet zo noemden,' zei Leora Duncan.

'Wat?' vroeg dokter Hitz.

'Ik wou dat mensen het niet "de Kattenbak" of dat soort dingen noemden,' zei ze. 'Het geeft mensen de verkeerde indruk.'

'U hebt volkomen gelijk,' zei dokter Hitz. 'Neem me niet kwalijk.' Hij verbeterde zichzelf, noemde de gemeentelijke gaskamers bij hun officiële benaming, een benaming die niemand ooit in een gesprek gebruikte. 'Ik had "Ethische Zelfdodingsvertrekken" moeten zeggen,' zei hij.

'Dat klinkt echt veel fijner,' zei Leora Duncan.

'Uw kind, voor welke van de drie u ook kiest, meneer Wehling,' zei dokter

Hitz. 'Hij of zij komt dankzij bevolkingsbeheersing te wonen op een tevreden, ruime, schone, rijke planeet. In een lusthof zoals deze muurschildering.' Hij schudde zijn hoofd. 'Twee eeuwen geleden, toen ik nog jong was, was het hier zo'n hel dat niemand dacht dat we het nog twintig jaar zouden uithouden. Nu strekken de eeuwen van vrede en overvloed zich voor ons uit zover de verbeelding maar wil gaan. '

Hij glimlachte stralend.

De glimlach verbleekte toen hij zag dat Wehling een revolver had getrokken.

Wehling schoot dokter Hitz neer. 'Dat is alvast ruimte voor één - ruimte in overvloed,' zei hij.

En toen schoot hij Leora Duncan neer. 'Het is de dood maar,' zei hij tegen haar toen ze in elkaar zakte. 'Zo! Ruimte voor twee.'

Daarna schoot hij zichzelf dood en creëerde hiermee ruimte voor al zijn kinderen.

Er kwam niemand aanrennen. Kennelijk had niemand de schoten gehoord.

De schilder zat boven op zijn ladder en keek peinzend naar het trieste tafereel onder hem.

De schilder dacht na over het treurige raadsel van het leven, dat eiste dat men geboren werd en, eenmaal geboren, van nut was... dat men zich vermenigvuldigde en zo lang mogelijk bleef leven, en dat moest allemaal op een zeer kleine planeet die het tot in eeuwigheid diende vol te houden.

Alle antwoorden die de schilder kon bedenken waren grimmig.

Waarschijnlijk nog grimmiger dan een Kattenbak, een Vrolijke Vandaal, een Uitje. Hij dacht aan oorlog. Hij dacht aan epidemieën. Hij dacht aan

hongersnood.

Hij wist dat hij nooit meer zou schilderen. Hij liet zijn penseel op de afdeklakens vallen. En toen kwam hij tot de conclusie dat hij ook genoeg had van het leven in de gelukkige tuin des levens. Hij klom langzaam omlaag de ladder af.

Hij raapte Wehlings pistool op, vastbesloten zichzelf dood te schieten.

Maar hij had er het lef niet voor.

En toen zag hij de telefoon in de hoek van de wachtkamer hangen. Hij liep ernaartoe en toetste het welbekende nummer in: '2 B R 0 2 B'

'Met het Federal Bureau of Termination,' zei de vriendelijke stem van een begeleidster.

'Hoe snel zou ik een afspraak kunnen maken?' vroeg hij op behoedzame toon.

'We zouden u waarschijnlijk aan het eind van de middag kunnen inplannen, meneer,' zei ze. 'Als we een afzegging krijgen kan het misschien zelfs eerder.'

'Prima,' zei de schilder, 'plan mij maar in.' En hij spelde zijn naam voor haar.

'Dank u wel, meneer,' zei de begeleidster. 'Namens uw stad, namens uw land en namens uw planeet, bedankt. Maar de grootste dank komt toch wel van de toekomstige generaties.'

AFTERQUESTIONNAIRE

Antwoord de volgende vragen **ZONDER** naar de tekst te kijken.

Vink voor elke vraag het antwoord aan dat het meest van toepassing is op de tekst die u net hebt gelezen.

1.

- ☐ Het verhaal speelt zich af in een denkbeeldige stad.
- ☐ Het verhaal speelt zich af in een ziekenhuis in Chicago
- ☐ Het verhaal speelt zich af op een ministerie.
- ☐ Het verhaal speelt zich af in een kantoorgebouw.

2.

- ☐ Edward is de maker van een muurschildering.
- ☐ Edward is een arts in het ziekenhuis.
- ☐ Edward is de toekomstige vader van een drieling.
- ☐ Edward is het hoofd verloskunde.

3.

- ☐ Op de muurschildering staat personeel van de dienst en het ziekenhuis.
- ☐ Op de muurschildering staan artsen.
- ☐ Op de muurschildering staan artsen en verpleegkundigen.
- ☐ Op de muurschildering staat de Heilige Familie.

4.

- ☐ Mensen mogen maar één kind krijgen.
- ☐ Mensen mogen maar twee kinderen krijgen.
- ☐ Mensen mogen geen kinderen krijgen.
- ☐ Mensen mogen zoveel kinderen krijgen als ze willen.

5.

- ☐ De schilder is een jongeman.
- ☐ De schilder is tevreden met zijn muurschildering.

- ☐ De schilder is een spottende oude man.
- ☐ De schilder is een spion in vermomming.

6.

- ☐ Leora wil niet geportretteerd worden.
- ☐ Leora bewondert dokter Hitz.
- ☐ Leora is een verpleegkundige.
- ☐ Leora werkt in het ziekenhuis.

7.

- ☐ Hitz komt te laat.
- ☐ Hitz heeft opdracht gegeven voor de muurschildering.
- ☐ Hitz is hoofd verloskunde.
- ☐ Hitz kent Leora niet.

8.

- ☐ De vader is blij dat hij een drieling krijgt.
- ☐ De vader heeft drie vrijwilligers gevonden.
- ☐ De vader houdt niet van zijn grootvader.
- ☐ De vader zit met een moreel dilemma.

9.

- ☐ De schilder belt de dienst.
- ☐ De schilder schiet zichzelf door het hoofd.
- ☐ De schilder maakt de muurschildering af.
- ☐ De schilder is tevreden met de nieuwe wereld.

10.

- ☐ De vader schiet de schilder dood. .
- ☐ De vader pleegt zelfmoord.

- ☐ De vader doodt de kinderen.
- ☐ De vader doodt zijn grootvader.

CORRECTANSWERS

Dank voor uw belangstelling. Helaas is het aantal correcte antwoorden op de begripsvragen te laag om door te gaan met het experiment.

Het is niet toegestaan om de tekst te herlezen en de vragen opnieuw in te vullen. De bedoeling van het experiment is dat de tekst één keer wordt gelezen.

INTROENGAGEMENT

Antwoord de volgende vragen ZONDER naar de tekst te kijken.

Vink voor elke vraag het antwoord aan dat het meest van toepassing is op de tekst die u net hebt gelezen.

ENGAGEMENTQUESTIONNAIRE

Ik had een paar keer moeite om te begrijpen wat er in het verhaal gebeurde.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik begrijp niet goed hoe de personages in elkaar zitten.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens

- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik had moeite om de rode draad van het verhaal te volgen.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik dwaalde af terwijl ik het verhaal las.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Onder het lezen moest ik weleens aan andere dingen denken.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik had moeite om met mijn gedachten bij het verhaal te blijven.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Onder het lezen was ik lijfelijk aanwezig, maar was ik met mijn hoofd in de wereld van het verhaal.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Het verhaal riep een nieuwe wereld op, die ineens verdween toen het afliep.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Soms was ik onder het lezen dichter bij de situatie beschreven in het verhaal dan in het hier en nu, in de realiteit.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Tijdens het verhaal werd ik droevig wanneer een belangrijk personage het moeilijk had.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Het verhaal raakte me emotioneel.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik had met sommige personages te doen.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens

- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Tijdens het lezen van dit verhaal had ik een beeld van de hoofdpersoon voor mijn ogen.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Tijdens het lezen van dit verhaal kon ik de situaties die beschreven werden voor me zien.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik kon me voorstellen hoe de omgeving waarin het verhaal zich afspeelt eruit zag.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

RECEPTION

Antwoord de volgende vragen.

Vink voor elke vraag het antwoord aan dat het meest van toepassing is op de tekst die u net hebt gelezen.

Hoe goed was de tekst te begrijpen?

- ☐ Heel makkelijk te begrijpen
- ☐ Redelijk makkelijk te begrijpen
- ☐ Een beetje makkelijk te begrijpen
- ☐ Tussenin
- ☐ Een beetje moeilijk te begrijpen
- ☐ Redelijk moeilijk te begrijpen
- ☐ Heel moeilijk te begrijpen

Ik vond de tekst goed geschreven.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik kwam woorden, zinnen of alinea's tegen die moeilijk te begrijpen waren.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens

- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Weet u nog welke?

Probeer ze zo nauwkeurig mogelijk te benoemen.

Ik kwam woorden, zinnen of alinea's tegen die ik erg mooi vond.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Weet u nog welke?

Probeer ze zo nauwkeurig mogelijk te benoemen.

Ik kon merken dat ik een vertaling las.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens

- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Als u kon merken dat u een vertaling las, kunt u dan zeggen waar dat aan lag?

Wat vindt u van de vertaling?

- ☐ Erg goed
- ☐ Redelijk goed
- ☐ Gaat wel
- ☐ Niet goed en niet slecht
- ☐ Niet zo goed
- ☐ Redelijk slecht
- ☐ Erg slecht

Zou u een tekst willen lezen van dezelfde schrijver en vertaler?

- ☐ Heel graag
- ☐ Redelijk graag
- ☐ Eventueel
- ☐ Het is me om het even
- ☐ Als het moet
- ☐ Liever niet
- ☐ Helemaal niet

Zou u graag een tekst lezen van dezelfde schrijver, maar van een andere vertaler?

- ☐ Heel graag
- ☐ Redelijk graag
- ☐ Eventueel
- ☐ Het is me om het even
- ☐ Als het moet

- ☐ Liever niet
- ☐ Helemaal niet

Zou u graag een tekst lezen van een andere schrijver, maar van dezelfde vertaler?

- ☐ Heel graag
- ☐ Redelijk graag
- ☐ Eventueel
- ☐ Het is me om het even
- ☐ Als het moet
- ☐ Liever niet
- ☐ Helemaal niet

ENJOYMENT

Hoeveel plezier hebt u aan de tekst beleefd?

- ☐ Heel veel
- ☐ Veel
- ☐ Een beetje
- ☐ Enigszins
- ☐ Vrij weinig
- ☐ Niet
- ☐ Helemaal niet

Hoe groot is de kans dat u deze tekst aan een vriend of vriendin zou aanbevelen?

- ☐ Heel groot
- ☐ Redelijk groot
- ☐ Niet erg groot
- ☐ Misschien
- ☐ Eerder klein
- ☐ Redelijk klein
- ☐ Heel klein

Is deze tekst volgens u grote literatuur?

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

DEVICESLOCATION

Op welk apparaat hebt u de tekst gelezen?

- ☐ Computer
- ☐ Tablet
- ☐ Mobiele telefoon
- ☐ Anders

Waar hebt u de tekst gelezen?

- ☐ Thuis in mijn vrije tijd
- ☐ Tijdens een pauze van mijn werk (online of op de werkvloer)
- ☐ In het openbaar vervoer
- ☐ Anders

COMMENTS

Wilt u nog iets kwijt?

DEBRIEFA

De tekst die u hebt gelezen is een vertaling van het korte verhaal 2BR02B van Kurt Vonnegut (1962). De vertaling die u hebt gelezen is een automatische vertaling, gecorrigeerd door professionele literair vertalers. Het doel van dit onderzoek is om de gevolgen van technologische innovaties op de leeservaring van een literaire tekst te achterhalen.

Nu u weet hoe de vertaling tot stand is gekomen, hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

EMAIL

Dank voor uw deelname. Nu hebben we uw e-mailadres nodig om de 10 euro over te maken.

Let op: het geld wordt NIET automatisch overgemaakt. U zult in de 24 uur na het invullen van de vragenlijst een bericht ontvangen waarin we naar uw bankrekeningnummer vragen, zodat de universiteit het geld kan overmaken. Dank voor uw geduld!

E-mail

Laat ons weten of we contact met u mogen opnemen voor een gesprekje van een kwartier over het experiment.

☐ Ja☐ Nee

READINGB

LECTUUR

Lees nu de volgende tekst alsof u die **thuis voor uw plezier** zou lezen.

Vergeet niet dat u **DE TEKST MOET HEBBEN GELEZEN** voor u verder kunt met de vragen die volgen.

U kunt beginnen met lezen nadat u op het rechterpijltje hebt gedrukt.

2BR02B

Alles was op zijn kop gezet.

Er waren geen gevangenen, geen achterbuurten, geen krankzinnige inrichtingen, geen kreupelen, geen armoede, geen oorlogen.

Alle ziekten werden overwonnen. Net als de ouderdom.

Dood, het voorkomen van ongelukken, was een avontuur voor vrijwilligers.

De bevolking van de Verenigde Staten werd op veertig miljoen zielen gestabiliseerd.

Op een heldere ochtend in het Chicago Liein Hospital wachtte een man die

Edward K heette. Wehling jr. wachtte tot zijn vrouw zou bevallen. Hij was de enige die wachtte. Er werden niet veel mensen meer per dag geboren.

Wehling was zesenvijftig, niet meer dan een stripteasenummer in een bevolking die gemiddeld honderdnegenentwintig jaar oud was.

Op de röntgenfoto's was gebleken dat zijn vrouw drieling zou krijgen. De kinderen zouden zijn eerste zijn.

De jonge Wehling zat ineengedoken in zijn stoel, met zijn hoofd in zijn hand. Hij was zo verfomfaaid, zo stil en kleurloos dat hij praktisch onzichtbaar was. Zijn camouflage was perfect, want in de wachtkamer hing ook een wanordelijke en gedemoraliseerde sfeer. Stoelen en asbakken waren van de muren weggehaald. De vloer was geplaveid met bespetterde druppels.

De kamer werd opnieuw ingericht. Het werd gerenoveerd als een herdenkingsdienst voor een man die zich vrijwillig had aangeboden om te sterven.

Een sardonische oude man, ongeveer tweehonderd jaar oud, zat op een ladder en schilderde een muurschildering die hem niet beviel. In de tijd dat mensen zichtbaar ouder werden, zouden ze gedacht hebben dat hij een jaar of vijfendertig was. Het ouder worden had hem dat gevoel gegeven, nog voor het geneesmiddel voor het ouder worden was gevonden.

De muurschildering waar hij mee bezig was, stelde een keurige tuin voor. Mannen en vrouwen in het wit, artsen en verpleegsters, die de aarde hebben omgespit, zaailingen hebben geplant, insecten bespoten en mest hebben gestrooid.

Mannen en vrouwen in paars uniform trokken onkruid op, hakten planten neer die oud en ziekelijk waren, harkten bladeren en vervoerden afval naar

vuilverbranders.

Nooit, nooit, nooit - zelfs niet in het middeleeuwse Holland of het oude Japan - was er een meer formele tuin geweest, die beter onderhouden was. Elke plant had alle leem, licht, water, lucht en voedsel die hij kon gebruiken.

Er kwam een ziekenhuisklerk de gang in, die zachtjes een populair liedje zong:

Als mijn kussen je niet aanstaan, schat,
Ik zal het volgende doen:
Ik ga naar een meisje in het paars,
Kus deze treurige wereld poedel-oo.
Als je mijn lovin niet wilt,
Waarom zou ik al die ruimte in beslag nemen?
Ik ga van deze oude planeet af,
Laat de een of andere lieve baby mijn plaats innemen.

De broeder keek naar de muurschildering en de muurschilder. "Ziet er zo echt uit," zei hij. "Ik kan me bijna voorstellen dat ik er middenin sta."

'Waarom denkt u dat u er niet bij betrokken bent?' vroeg de schilder. Er verscheen een satirische glimlach op zijn gezicht. "Het heet" De Gelukkige Tuin des Levens ", weet je."

'Dat is goed van dokter Hitz,' zei de broeder.

Hij doelde op een van de mannen in het wit, wiens hoofd een portret was van dokter Benjamin Hitz, de hoofdpatholoog van het ziekenhuis. Hitz was een oogverblindend knappe man.

"Er zijn nog heel wat gezichten om in te vullen," zei de broeder. Hij bedoelde dat de gezichten van veel van de figuren op de muur nog steeds uitdrukkelingsloos waren. Alle lege plekken moesten worden gevuld met portretten van belangrijke mensen van het ziekenhuispersoneel of van het bureau Chicago van het Federal Bureau of Termination.

"Het moet wel leuk zijn om foto's te kunnen maken die er zo uitzien," zei de broeder.

Het gezicht van de schilder vertrok van minachting. "Denk je dat ik trots ben op dat spul?" vroeg hij.

'Denk je dat dit mijn idee is van hoe het leven er werkelijk uitziet?'

"Wat is uw idee van hoe het leven eruitziet?" vroeg de broeder.

De schilder gebaarde naar een smerig stuk zeildoek. 'Dat is een goede foto,' zei hij. "Als je dat doet, krijg je een beeld dat heel wat eerlijker is dan dit."

"U bent een sombere oude eend, nietwaar?" zei de broeder.

'Is dat een misdaad?' vroeg de schilder.

De broeder haalde zijn schouders op. "Als het je hier niet aanstaat, opa..." zei hij, en hij maakte de zin af met het nepnummer dat mensen die niet meer wilden leven moesten bellen. De nul in het telefoonnummer noemde hij 'niets'.

Het nummer was: "2 B RO 2 B."

Het was het telefoonnummer van een instituut met een fantasierijke bijnaam: "Automat", "Cannery", "Catbox", "De-louser", "easy-go", "Tot ziens, moeder", "Vrolijke Hooligan", "Kiss-me-quick", "Lucky Pierre", "Sheepde

Blendor", "Weep-no-more", "?"

"Om te zijn of niet te zijn" was het telefoonnummer van de gemeentelijke gaskamers van het Federal Bureau of Termination.

De schilder wees met zijn neus naar de broeder. "Als ik besluit dat het tijd is om te gaan," zei hij, "dan is het niet bij de Sheepdip."

"Een doe-het-zelfmens, hè?" zei de broeder. "Spannend gedoe, opa. Waarom denk je niet even na over de mensen die na jou moeten opruimen? "

De schilder verklaarde met een obsceniteit dat hij zich geen zorgen hoefde te maken over de beproevingen van zijn overlevenden. "De wereld zou nog heel wat meer rotzooi kunnen gebruiken, als je het mij vraagt," zei hij.

De broeder lachte en liep verder.

Wehling, de wachtende vader, mompelde iets zonder zijn hoofd op te heffen. En toen zweeg hij weer.

Een grove, formidabele vrouw schreed op hoge hakken de wachtkamer binnen. Haar schoenen, kousen, regenjas, tas en overzeese muts waren helemaal paars, het paars dat de schilder "de kleur van druiven op de Dag des Oordeels" noemde.

Het medaillon op haar paarse katoenen tas was het zegel van de Service Division of the Federal Bureau of Termination, een adelaar die op een tourniquet balanceerde.

De vrouw had veel gezichtsbeharing - een onmiskenbare snor, om precies te zijn. Het merkwaardige van de gastvrouwen in de gaskamer was dat ze, hoe mooi en vrouwelijk ze ook waren toen ze werden gerekruteerd, binnen een jaar of vijf allemaal een snor hadden gekregen.

"Moet ik hier naartoe?" vroeg ze aan de schilder.

'Veel hangt af van wat je doet,' zei hij. "Je bent toch niet van plan een baby te krijgen, hè?"

"Ze hebben me verteld dat ik voor de een of andere foto moest poseren," zei ze. "Mijn naam is Leora Duncan." Ze wachtte.

"En jullie dompelen mensen onder," zei hij.

"Wat?" zei ze.

"Laat maar zitten," zei hij.

"Dat is zeker een prachtig plaatje," zei ze. "Ziet er net uit als de hemel of zo."

"Of zoiets," zei de schilder. Hij haalde een lijst met namen uit de zak van zijn doktersjas. "Duncan, Duncan, Duncan," zei hij, de lijst afspeurend. 'Ja - hier ben je dan. Je hebt het recht onsterfelijk te worden. Zie je hier een lijk zonder gezicht waar je me graag met je hoofd op zou willen steken? We hebben nog een paar keuzemogelijkheden over."

Ze bestudeerde somber de muurschildering. "Jeetje," zei ze, "voor mij zijn ze allemaal hetzelfde. Ik weet niets van kunst af."

"Een lijk is een lijk, hè?" zei hij. "Goed. Als meester der kunst beveel ik dit lichaam hier aan." Hij wees naar een vrouw zonder gezicht die gedroogde stengels naar een vuilnisvat droeg.

'Nou,' zei Leora Duncan, 'dat is toch meer iets voor de mensen die zich daar aan de grond moeten houden, of niet soms? Ik bedoel, ik ben in dienst. Ik ben niet van plan me te ontlasten."

De schilder klapte in zijn handen van geveinsde verrukking. "Je zegt dat je niets van kunst afweet, en dan bewijs je in de volgende ademtocht dat je er meer van weet dan ik! Natuurlijk is de Sheave-carrier verkeerd voor een gastvrouw! Een stukje, een snoeischaar - dat is meer jouw lijn. " Hij wees naar een gedaante in het paars die een dode tak van een appelboom aan het zagen was. "Hoe zit het met haar?" vroeg hij. 'Vind je haar eigenlijk wel aardig?'

'Jeetje...' zei ze. Ze bloosde en werd nederig. 'Dat brengt me tot vlak naast dokter Hitz.'

"Vind je dat niet leuk?" vroeg hij.

"Mooie jus, nee!" zei ze. "Het is... het is gewoon zo'n eer." "Ah, je bewondert hem, he?" zei hij.

'Wie bewondert hem niet?' vroeg ze, het portret van Hitz aanbiddend. Het was het portret van een gebruinde, witharige, almachtige Zeus van tweehonderdveertig jaar oud. 'Wie bewondert hem niet?' herhaalde ze. 'Hij was verantwoordelijk voor het opzetten van de allereerste gaskamer in Chicago.'

'Niets zou me meer plezier doen,' zei de schilder, 'dan jou voor altijd naast zich neer te zetten. Een tak eraf zagen... Vindt u dat passend? '

"Dat lijkt een beetje op wat ik doe," zei ze. Ze was zedig over wat ze deed. Wat ze deed, was mensen op hun gemak stellen terwijl zij hen doodde.

En terwijl Leora Duncan voor haar portret poseerde, kwam dr. Hitz zelf de wachtkamer binnenstormen. Hij was ruim twee meter lang en hij dreunde van gewichtigheid, prestaties en de vreugde van het leven.

"Wel, juffrouw Duncan! Juffrouw Duncan!" zei hij, en hij maakte een grapje. "Wat doe jij hier?" vroeg hij. 'Hier gaan de mensen niet weg. Hier komen ze binnen! "

"We gaan samen op dezelfde foto staan," zei ze verlegen.

'Mooi!' zei dokter Hitz uit de grond van zijn hart. "En zeg eens, is dat niet een plaatje?"

'Het is mij een eer er met u bij te zijn,' zei ze.

'Laat me je dit vertellen,' zei hij. 'Het is mij een eer met je mee te doen. Zonder vrouwen zoals jij zou deze prachtige wereld die we hebben niet mogelijk zijn.'

Hij groette haar en liep naar de deur die naar de verloskamers leidde. "Raad eens wat er zojuist is geboren," zei hij.

"Dat kan ik niet," zei ze.

"Tripjes!" zei hij.

"Tripjes!" zei ze. Ze riep uit over de juridische implicaties van drieling.

Volgens de wet kon geen enkel pasgeboren kind het overleven tenzij de ouders van het kind iemand konden vinden die zich vrijwillig zou aanbieden om te sterven. Drielingen, als ze allemaal moesten leven, vroegen om drie vrijwilligers.

"Hebben de ouders drie vrijwilligers?" vroeg Leora Duncan.

'Voor zover ik weet,' zei dokter Hitz, 'hebben ze er een gehad en hebben ze

geprobeerd er nog een te pakken.'

"Ik geloof niet dat ze het gehaald hebben," zei ze. 'Niemand heeft drie afspraken met ons gemaakt. Er gingen vandaag alleen nog maar vrijgezellen langs, tenzij er iemand belde nadat ik was vertrokken. Hoe heet hij? "

"Wehling," zei de wachtende vader. Hij ging rechtop zitten, met rode ogen en een wilde blik in zijn ogen. 'Edward K. Wehling jr. is de naam van de aanstaande gelukkige vader.'

Hij hief zijn rechterhand op, keek naar een plek op de muur en liet een schor, ongelukkig lachje horen.

'Present,' zei hij.

'O, meneer Wehling,' zei dokter Hitz, 'ik heb u niet gezien.'

'De onzichtbare man,' zei Wehling.

'Ze hebben me net gebeld met de mededeling dat uw drieling geboren is,' zei dokter Hitz. "Ze zijn allemaal in orde, en de moeder ook. Ik ben nu op weg naar ze toe."

'Hoera,' zei Wehling wezenloos.

'U klinkt niet erg gelukkig,' zei dokter Hitz.

'Welke man in mijn schoenen zou niet gelukkig zijn?' vroeg Wehling. Hij gebaarde met zijn handen om een zorgeloze eenvoud te symboliseren. "Ik hoef er alleen maar achter te komen welke van de drieling zal blijven leven, dan mijn grootvader van moederskant bij de Gelukkige Hooligan afleveren en dan hier terugkomen met een reçu."

Dokter Hitz werd nogal streng tegenover Wehling en torende boven hem uit. 'Geloofst u niet in bevolkingsbeheersing, meneer Wehling?' vroeg hij.

'Ik vind het echt geweldig,' zei Wehling gespannen.

'Zou je terug willen naar die goeie ouwe tijd, toen de bevolking van de aarde twintig miljard was - op het punt veertig miljard te worden, dan tachtig miljard, dan honderdzesenzestig miljard? Weet u wat een drupelet is, meneer Wehling?' vroeg Hitz.

'Nee,' zei Wehling mokkend.

'Een drupelet, meneer Wehling, is een van de kleine knopjes, een van de kleine korreltjes van een braamstruik,' zei dokter Hitz. 'Zonder de controle van de bevolking zouden de mensen nu op dit oppervlak van deze oude planeet zitten, als drupés op een braamboom! Stel je eens voor! "

Wehling bleef naar dezelfde plek op de muur staren.

'In het jaar 2000,' zei dokter Hitz, 'voordat de geleerden binnenvielen en de wet oplegden, was er niet eens genoeg drinkwater om rond te gaan en niets anders te eten dan zeewier. En toch stonden de mensen erop dat ze zich voortplantten als konijnen. En hun recht, indien mogelijk, om eeuwig te leven."

'Ik wil die kinderen,' zei Wehling zacht. "Ik wil ze alle drie."

'Natuurlijk,' zei dokter Hitz. "Dat is maar een mens."

'Ik wil ook niet dat mijn grootvader sterft,' zei Wehling.

'Niemand is er echt blij mee om een naaste bloedverwant van de Catbox mee te nemen,' zei dokter Hitz vriendelijk en meelevend.

'Ik wou dat de mensen het niet zo noemden,' zei Leora Duncan.

'Wat?' vroeg dokter Hitz.

"Ik wou dat de mensen het niet" de Catbox "noemden, en dat soort dingen," zei ze. 'Het geeft mensen de verkeerde indruk.'

'U hebt volkomen gelijk,' zei dokter Hitz. 'Vergeef me.' Hij verbeterde zichzelf, gaf de gemeentelijke gaskamers hun officiële titel, een titel die niemand ooit in een gesprek gebruikte. "Ik had moeten zeggen:" Ethical Zelfmoord Studio's ", " zei hij.

"Dat klinkt zoveel beter," zei Leora Duncan.

'Dat kind van u, wie u ook wilt houden, meneer Wehling,' zei dokter Hitz. "Hij of zij gaat op een blije, ruime, schone, rijke, rijke planeet wonen, dankzij de bevolking. In een tuin als die muurschildering daar. '

Hij schudde zijn hoofd. 'Twee eeuwen geleden, toen ik nog jong was, was het een hel dat niemand dacht dat het nog twintig jaar kon duren. Nu strekken eeuwen van vrede en overvloed zich voor ons uit tot zover de verbeelding wil reizen. '

Hij glimlachte stralend.

De glimlach verdween toen hij zag dat Wehling juist een revolver had getrokken.

Wehling schoot dokter Hitz dood. 'Er is plaats voor één - een grote,' zei hij.

En toen schoot hij op Leora Duncan. 'Het is alleen maar de dood,' zei hij

tegen haar toen ze viel. 'Daar! Kamer voor twee.'

En toen schoot hij zichzelf dood en maakte plaats voor alle drie zijn kinderen.

Er kwam niemand aanrennen. Niemand scheen de schoten te hebben gehoord.

De schilder zat boven op zijn ladder en keek peinzend neer op het treurige tafereel.

De schilder dacht na over het treurige raadsel van het leven dat verlangde geboren te worden en, als hij eenmaal geboren was, te willen bevruchten... zich vermenigvuldigen en zo lang mogelijk leven, dat alles te doen op een heel kleine planeet die eeuwig zou moeten duren.

Alle antwoorden die de schilder kon bedenken, waren grimmig. Zeker nog grimmiger dan een Catbox, een Happy Hooligan, een Easy Go. Hij dacht aan oorlog. Hij dacht aan de pest. Hij dacht aan de hongerdood.

Hij wist dat hij nooit meer zou gaan schilderen. Hij liet zijn penseel op de dekkleden eronder vallen. En toen kwam hij tot de conclusie dat hij ook genoeg had van het leven in de Gelukkige Tuin des Levens, en hij kwam langzaam van de ladder af.

Hij nam Wehlings pistool en was eigenlijk van plan zichzelf dood te schieten.

Maar hij had het lef niet.

En toen zag hij de telefooncel in de hoek van de kamer. Hij liep ernaar toe en draaide het nummer dat hij zich goed herinnerde: 2.B. R. 2.

"Federal Bureau of Termination," zei de warme stem van een gastvrouw.

"Hoe snel zou ik een afspraak kunnen maken?" vroeg hij, heel voorzichtig.

"We zouden u waarschijnlijk aan het eind van de middag kunnen vinden, meneer," zei ze. "Het zou zelfs eerder kunnen zijn, als we een afzegging krijgen."

"Goed dan," zei de schilder, "als u me wilt inlichten." En hij noemde zijn naam en spelde die.

'Dank u, meneer,' zei de gastvrouw. "Uw stad dankt u; uw land dankt u; uw planeet dankt u. Maar de diepste dank van alles komt van toekomstige generaties."

DEBRIEFB

De tekst die u hebt gelezen is een vertaling van het korte verhaal 2BR02B van Kurt Vonnegut (1962). De vertaling die u hebt gelezen is gegenereerd door een vertaalmachine. Het doel van dit onderzoek is om de gevolgen van technologische innovaties op de leeservaring van een literaire tekst te achterhalen.

Tijdens het lezen, merkte u dat er machinevertaling werd gebruikt?

- ☐ Nooit
- ☐ Soms
- ☐ Ongeveer de helft van tijd
- ☐ De meeste tijd
- ☐ Altijd

Nu u weet hoe de vertaling tot stand is gekomen, hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro

- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

Hoe zou u de kwaliteit van deze automatische vertaling beoordelen?

- ☐ Uitstekend
- ☐ Redelijk goed
- ☐ Tussenin
- ☐ Redelijk slecht
- ☐ Heel slecht

Hoe zou u dit verhaal het liefst lezen?

- ☐ Nederlandse machinevertaling
- ☐ Origineel Engels
- ☐ Translated by professional translators
- ☐ Machine Translation corrected by professional translators

READINGC

LECTUUR

Lees nu de volgende tekst alsof u die **thuis voor uw plezier** zou lezen.

Vergeet niet dat u **DE TEKST MOET HEBBEN GELEZEN** voor u verder kunt met de vragen die volgen.

U kunt beginnen met lezen nadat u op het rechterpijltje hebt gedrukt.

2BR02B

Alles was piekfijn geregeld.

Er waren geen gevangenissen, sloppenwijken, krankzinnigengestichten,

invaliden, geen armoede en geen oorlogen.

Alle ziektes waren overwonnen. Dat gold ook voor ouderdom.

De dood, ongelukjes daargelaten, was een avontuur voor vrijwilligers.

Met veertig miljoen stervelingen was het inwonersaantal van de Verenigde staten in evenwicht gebracht.

Op een stralende ochtend zat er een man genaamd Edward K. Wehling jr. in het Geboortehuis van Chicago te wachten tot zijn vrouw zou bevallen. Hij was de enige wachtende. Zoveel mensen werden er op een dag niet meer geboren.

Wehling was zesenvijftig, een jochie nog in een bevolking met een gemiddelde leeftijd van honderdnegenentwintig jaar.

Uit röntgenfoto's was gebleken dat zijn vrouw een drieling verwachtte. Het zouden zijn eerste kinderen zijn.

De jonge Wehling zat voorovergebogen op zijn stoel met zijn hoofd in zijn handen. Hij zat er zo verkreukeld bij, zo onbeweeglijk en bleek, dat hij praktisch onzichtbaar was. Zijn camouflage kon niet beter, aangezien er in de wachtkamer ook een sfeer van slordigheid en ontmoediging hing. Stoelen en asbakken waren naar voren getrokken, weg van de muur. Overal op de vloer lagen afdeklakens vol verfspetters.

De ruimte werd opgeknapt. Hij werd opgeknapt ter nagedachtenis aan een man die zich vrijwillig had opgegeven om te sterven.

Een sardonische oude man van een jaar of tweehonderd zat op een ladder en maakte een muurschildering die hem niet aanstond. Vroeger, toen mensen nog zichtbaar verouderden, zou zijn leeftijd rond de vijfendertig zijn geschat.

Zo ver had zijn veroudering ingezet voordat het geneesmiddel hiervoor werd ontdekt.

Er stond een bijzonder nette tuin op de muurschildering waar hij aan werkte. Mannen en vrouwen in het wit, artsen en verpleegkundigen, spitten de aarde om, plantten zaailingen, spoten met insectenspray en strooiden kunstmest.

Mannen en vrouwen in paarse uniformen trokken onkruid, snoeiden planten terug die oud en zwak waren, harkten bladeren bijeen en droegen afval naar verbrandingstonnen.

Er was werkelijk waar nog nooit zo'n formele of goed onderhouden tuin geweest, zelfs niet in middeleeuws Holland of het oude Japan. Elke plant was rijkelijk bedeed met klei, licht, water, lucht en voeding.

Er kwam een verpleeghulp door de gang aangelopen die zachtjes een populair liedje zong:

Als jij mijn kussen niet ziet zitten, lief,
Dan valt dat me zo zwaar,
Ga ik een vrouw in 't paars bezoeken,
Voor een laatste 'au revoir'.
Als jij mijn liefde afwijst, schatje,
Dan word ik knettergek,
Zal ik van deze aarde scheiden,
En mag een baby'tje mijn plek.

De verpleeghulp keek even naar de muurschilder en de muurschildering. 'Net echt,' zei hij. 'Ik krijg bijna het gevoel dat ik ertussen sta.'

'Waarom denk je dat je d'r niet tussen staat?' zei de schilder. Hij glimlachte spottend. 'Het heet namelijk "De gelukkige hof des levens".'

'Wat aardig van dokter Hitz,' zei de verpleeghulp, verwijzend aan een van de mannelijke figuren in het wit, wiens gezicht een portret was van dokter Benjamin Hitz. Hitz was het hoofd verloskunde van het geboortehuis, en een verbluffend knappe man.

'Er moeten er nog wel een hoop worden opgevuld,' zei de verpleeghulp. Hij bedoelde dat veel figuren op de muurschildering nog geen gezicht hadden. Alle blanco gezichten moesten worden opgevuld met een portret van een belangrijke medewerker van het geboortehuis of een medewerker van de Federale Beëindigingsdienst in Chicago.

'Wat fijn als je schilderijen kunt maken die ergens op lijken,' zei de verpleeghulp.

Het gezicht van de schilder vertrok vol minachting. 'Denk je dat ik trots ben op dit gedrocht?' zei hij. 'Denk je echt dat ik het leven zo in beeld zou brengen?'

'Hoe zou u het leven dan in beeld brengen?' vroeg de verpleeghulp

De schilder gebaarde naar een smerig afdekkleed. 'Dat is wel een goede weergave,' zei hij. 'Doe daar een lijst omheen en je hebt schilderij dat een stuk oprechter is dan dit hier.'

'U bent wel een zwartgallige snuiter, zeg,' zei de verpleeghulp.

'Dat is toch geen misdaad?' zei de schilder.

De verpleeghulp haalde zijn schouders op. 'Als het u hier niet bevalt, opa...' zei hij, en hij maakte de gedachte af met het geestige telefoonnummer dat mensen die niet meer wilden leven konden bellen. Voor de nul in het

telefoonnummer gebruikte hij de ouderwetse 'naught'-uitspraak.

Het nummer was: '2 B R 0 2 B'.

Dit was het telefoonnummer van een instelling die ook wel bekend stond als: 'Automatiek', 'Geheim Gemak', 'Inmakerij', 'Kattenbak', 'Verdelger', 'Zo Gepiept', 'Vaarwel, moeder', 'Blijde Bandiet', 'Genadeslag', 'Snikkelaar', 'Ontsmettingsbad', 'Hakmolen', 'Tranendroger' en 'Geen Zorgen'.

'To be or not to be' was het telefoonnummer van de gemeentelijke gaskamers van de Federale Beëindigingsdienst.

De schilder haalde laatdunkend zijn schouders op. 'Als ik besluit dat het tijd is om eruit te stappen', zei hij, 'ga ik mooi niet naar de Verdelger.'

'Aha, een doe-het-zelver.' zei de verpleeghulp. 'Dat wordt een rotzooitje, hoor, opa. Waarom houdt u niet een beetje rekening met de mensen die de boel moeten opruimen?'

Met een schunnig woord liet de schilder zijn gebrek aan mededogen voor de beproeving van degenen die hem overleefden blijken. 'De wereld kan wel wat meer rotzooi gebruiken, als je het mij vraagt,' zei hij.

De verpleeghulp schoot in de lach en liep weer verder.

Wehling, de wachtende vader, mompelde iets zonder zijn hoofd op te tillen. En toen zweeg hij weer.

Er beende een forse, ontzagwekkende vrouw op naaldhakken de wachtkamer in. Haar schoenen, kousen, regenjas, tas en baret waren paars, van dat paars dat de schilder 'de kleur van druiven op de dag des oordeels' noemde.

De penning op haar paarse ransel was het zegel van de Bijstandsafdeling van

de Federale Beëindigingsdienst: een adelaar op een draaihek.

De vrouw had nogal wat gezichtshaar. Sterker nog: je kon niet om haar snor heen. Een opmerkelijk gegeven van gaskamerbegeleidsters was dat hoe mooi en vrouwelijk ze ook waren op het moment van hun aanstelling, binnen een jaar of vijf hadden ze allemaal een snor laten staan.

'Ben ik hier op de juiste plek?' vroeg ze aan de schilder.

'Dat hangt grotendeels af van waar u voor komt,' zei hij. 'U staat toch niet op het punt van bevallen, hè?'

'Ik heb te horen gekregen dat ik voor een schilderij moest poseren,' zei ze. 'Ik ben Leora Duncan.' Ze bleef wachten.

'En u verdelgt naar goed-dunken,' zei hij.

'Hè?'

'Laat maar,' zei hij.

'Dat is me een prachtig schilderij, zeg,' verzuchtte ze. 'Het lijkt de hemel wel, of zoiets.'

'Of zoiets,' zei de schilder. Hij haalde het lijstje met namen uit de zak van zijn kiel. 'Duncan, Duncan, Duncan,' zei hij, en zijn ogen gleden over de lijst. 'Ja, daar bent u. U heeft het recht zich te laten vereeuwigen. Ziet u er een lichaam zonder gezicht tussen zitten waar ik het uwe op zou kunnen plakken? Er staan er nog een paar open.'

Ze staarde mismoedig naar de muurschildering. 'Jeetje,' zei ze, 'ze zien er allemaal hetzelfde uit. Ik weet helemaal niets van kunst.'

'Een lichaam blijft een lichaam, toch?' zei hij. 'Goed dan. Als leermeester in de kunst raad ik dit lichaam aan.' Hij wees naar het gezichtloze lichaam van een vrouw die uitgedroogde halmen naar een verbrandingston droeg.

'Tja,' zei Leora Duncan, 'dat zijn eerder de ruimers, toch? Ik bedoel, ik verleen bijstand. Ik heb niets met het ruimen van doen.'

De schilder klapte met geveinsde verrukking in zijn handen. 'U zegt dat u geen verstand hebt van kunst, en laat meteen daarna zien dat u er meer van weet dan ik! Halmendraagster past inderdaad niet bij een begeleidster! Een knipster, een snoeister - dat is meer uw werkveld.' Hij weest naar een figuur in het paars die een dode tak van een appelboom zaagde. 'Wat dacht u van deze?' vroeg hij. 'Is zij misschien wat?'

'Gossie,' zei ze, en ze bloosde ineens nederig, 'dan... dan zou ik naast dokter Hitz komen te staan.'

'Vind u dat vervelend?' vroeg hij.

'Grote grutjes, nee!' zei ze. 'Het is... het is alleen wel een enorme eer.'

'Aha, u heeft hem hoog zitten, hè?' vroeg hij.

'Wie bewondert hem niet?' zei ze, in aanbidding van het portret van Hitz. Het was het portret van een gebruinde, witharige, almachtige Zeus, tweehonderdveertig jaar oud. 'Wie bewondert hem niet?', zei ze weer. 'Hij was verantwoordelijk voor de allereerste gaskamer in Chicago.'

'Niets zou me meer plezieren,' zei de schilder, 'dan u voor altijd naast hem te zetten. Een tak afzagen - vindt u dat gepast?'

'Zoiets dergelijks doe ik eigenlijk wel,' zei ze. Ze was terughoudend over haar

werk. Wat ze deed was mensen op hun gemak stellen terwijl ze hen van kant maakte.

En terwijl Leora Duncan voor haar portret poseerde, kwam dokter Hitz zelf de wachtkamer binnenstuiven.

Hij was twee meter twaalf en hij straalde importantie, vakbekwaamheid en levensvreugd uit.

'Kijk eens aan, juffrouw Duncan!' zei hij, en hij maakte een grapje. 'Wat doet u hier?' vroeg hij. 'Hier vertrekken de mensen niet. Hier komen ze juist aan!'

'We komen samen op hetzelfde schilderij,' zei ze verlegen.

'Mooi zo!' zei dokter Hitz hartelijk. 'En wát voor een schilderij!'

'Ik ben echt heel vereerd dat ik er met u op sta,' zei ze.

'Nou,' zei hij, 'anders ik wel met u. Zonder vrouwen als u zou deze prachtwereld die we hebben onmogelijk zijn.'

Hij groette haar en liep naar de deur waar de verloskamers waren. 'Raad eens wat er net geboren is,' zei hij.

'Kweet niet,' zei ze.

'Een drieling!' zei hij.

'Een drieling!' zei ze. Ze begon luidkeels over de wettelijke implicaties van drielingen.

De wet schreef voor dat een pasgeboren baby alleen kon blijven leven als de ouders iemand konden vinden die vrijwillig wilde sterven. Als je een drieling

wilde laten leven, had je drie vrijwilligers nodig.

'Hebben de ouders drie vrijwilligers?' vroeg Leora.

'Volgens de laatste berichten hebben ze er één,' zei Hitz, 'en proberen ze er nog twee bij te scharrelen.'

'Dat is ze geloof ik niet gelukt,' zei ze. 'Er heeft niemand drie afspraken bij ons gemaakt. Er zijn vandaag alleen maar enkelingen doorgekomen, tenzij zich nadat ik wegging nog iemand heeft gemeld. Wat is de naam?'

'Wehling,' zei de wachtende vader, terwijl hij duf en met rode ogen rechtop ging zitten. 'Edward K. Wehling jr. is de naam van de gelukkige aanstaande vader.'

Hij hield zijn rechterhand op, keek naar een plek op de muur en liet een schor, droevig lachje horen. 'Present,' zei hij.

'O, meneer Wehling,' zei Hitz, 'Ik zag u niet.'

'De Onzichtbare Man,' zei Wehling.

'Ik werd net gebeld dat uw drieling is geboren,' zei Hitz. 'Het gaat goed met ze, en met de moeder ook. Ik ben net naar hen onderweg.'

'Hoera,' zei Wehling op holle toon.

'U klinkt niet erg blij,' zei Hitz.

'Wie zou er in mijn plaats nou blij zijn?' zei Wehling. Hij maakte een handgebaar dat zorgeloze eenvoud moest voorstellen. 'Ik hoef alleen maar te kiezen wie van de drieling gaat blijven leven, vervolgens mijn grootvader van moeders kant bij de Blijde Bandiet af te leveren, en dan met de bon hier terug

te komen.'

Dokter Hitz torende hoog boven hem uit en sprak hem nogal streng toe. 'Gelooft u niet in geboortebeperking, meneer Wehling?' vroeg hij.

'O, ik vind het uitstekend,' zei Wehling vlak.

'Zou u soms terug willen naar de goeie oude tijd, toen de bevolking op aarde twintig miljard bedroeg - en snel veertig miljard zou bedragen, en vervolgens tachtig, en daarna honderdzesig miljard? Weet u wat een steenvruchtje is, meneer Wehling?' vroeg Hitz.

'Nee,' antwoordde Wehling nukkig.

'Een steenvruchtje, meneer Wehling, is een van die kleine bolletjes, een van die kleine vlezige pitjes van een braam,' zei Hitz. 'Zonder geboortebeperking zou de mensheid nu opeengepakt op het oppervlak van deze oude planeet zitten, als steenvruchtjes op een braam! Stelt u zich eens voor!'

Wehling bleef maar naar dezelfde plek op de muur staren.

'In het jaar 2000,' zei Hitz, 'voordat wetenschappers zich ermee bemoeiden en de wet gingen voorschrijven, was er niet eens genoeg drinkwater voor iedereen, en alleen maar zeewier te eten - en nóg bleven mensen op hun recht staan om zich als konijnen voort te planten. En op hun recht om, zo mogelijk, eeuwig te leven.'

'Ik wil die kinderen,' zei Wehling zacht. 'Ik wil ze alle drie.'

'Maar natuurlijk wilt u dat,' zei Hitz. 'Dat is alleen maar menselijk.'

'Ik wil ook niet dat mijn grootvader sterft,' zei Wehling.

'Niemand vindt het fijn om naaste familie naar de Kattenbak te brengen,' zei Hitz kalm en meelevend.

'Ik wou dat mensen het niet zo noemden,' zei Leora.

'Wat?' vroeg Hitz.

'Ik wou dat mensen het niet de Kattenbak of iets dergelijks noemden,' zei ze.
'Dan krijgt men een verkeerde indruk.'

'U hebt helemaal gelijk,' zei Hitz. 'Sorry.' Hij corrigeerde zichzelf en gaf de gemeentelijke gaskamers hun officiële naam, die niemand ooit in een gesprek gebruikte. 'Ik had moeten zeggen: de ethisch verantwoorde suicidestudio's,' zei hij.

'Dat klinkt al een stuk beter,' zei Leora.

'Dat kind van u - welke van de drie u besluit te houden, meneer Wehling,' zei Hitz. 'Hij of zij zal op een gelukkige, ruime, schone en rijke planeet wonen, dankzij geboortebeperving. In een tuin als die muurschildering hier.' Hij schudde zijn hoofd. 'Twee eeuwen geleden, toen ik jong was, was het hier een hel waarvan niemand dacht dat die over twintig jaar nog zou bestaan. Tegenwoordig liggen eeuwen van vrede en voorspoed voor ons in het verschiet, zo ver als onze verbeelding maar wenst te gaan.'

Hij glimlachte stralend.

De glimlach vervloog toen hij zag dat Wehling zojuist een pistool had getrokken.

Wehling schoot dokter Hitz dood. 'Nu is er plek voor één - en niet zo'n kleine ook,' zei hij.

En toen schoot hij op Leora Duncan. 'Het is de dood maar,' zei hij tegen haar terwijl ze neerzeeg. 'Zo! Ruimte voor twee.'

En daarna schoot hij zichzelf dood, en had hij zodoende ruimte gemaakt voor alle drie zijn kinderen.

Er kwam niemand aanrennen. Kennelijk had niemand de schoten gehoord.

De schilder zat bovenop zijn trap en keek nadenkend neer op het armzalige schouwspel.

Hij dacht na over de treurige puzzel van het leven dat van je verlangt geboren te worden, en eenmaal geboren, van je verlangt vruchtbaar te zijn... je te vermenigvuldigen en zo lang mogelijk te leven - en dat allemaal op een heel kleine planeet die voor eeuwig mee zou moeten.

Alle antwoorden die de schilder kon bedenken waren akelig. Ongetwijfeld nog akeliger dan een Kattenbak, een Blijde Bandiet of een Snikkelaar. Hij dacht aan oorlog. Hij dacht aan de pest. Hij dacht aan hongersnood.

Hij wist dat hij nooit meer zou schilderen. Hij liet zijn kwast op de bespatte lappen onder hem vallen. Toen besloot hij dat hij ook wel genoeg had van het leven in De gelukkige hof des levens, en daalde hij langzaam de trap af.

Hij pakte Wehlings pistool, met de bedoeling zichzelf dood te schieten.

Maar hij had de moed er niet toe.

Toen viel zijn oog op de telefooncel in de hoek van de wachtkamer. Hij ging er heen en draaide het goed onthouden nummer 2 B R 0 2 B.

'Federale Beëindigingsdienst,' sprak de o zo warme stem van de gastvrouw.

'Kan ik op korte termijn een afspraak krijgen?' vroeg hij angstvallig.

'We kunnen wellicht in de namiddag een gaatje voor u vinden, meneer,' zei ze. 'Misschien zelfs eerder, als iemand afzegt.'

'Goed,' zei de schilder, 'plan me maar in, alstublieft.' En hij gaf haar zijn naam, letter voor letter.

'Dank u wel, meneer,' zei de gastvrouw. 'Uw stad bedankt u, uw land bedankt u en uw planeet bedankt u. Maar de diepste dank van allen is van toekomstige generaties.'

DEBRIEFC

De tekst die u hebt gelezen is een vertaling van het korte verhaal 2BR02B van Kurt Vonnegut (1962). De vertaling die u hebt gelezen is vertaald door professionele literair vertalers. Het doel van dit onderzoek is om de gevolgen van technologische innovaties op de leeservaring van een literaire tekst te achterhalen.

Nu u weet hoe de vertaling tot stand is gekomen, hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

READINGD

LECTUUR

Lees nu de volgende tekst alsof u die **thuis voor uw plezier** zou lezen.

Vergeet niet dat u **DE TEKST MOET HEBBEN GELEZEN** voor u verder kunt met de vragen die volgen.

U kunt beginnen met lezen nadat u op het rechterpijlje hebt gedrukt.

2BR02B

Everything was perfectly swell.

There were no prisons, no slums, no insane asylums, no cripples, no poverty, no wars.

All diseases were conquered. So was old age.

Death, barring accidents, was an adventure for volunteers.

The population of the United States was stabilized at forty-million souls.

One bright morning in the Chicago Lying-in Hospital, a man named Edward K. Wehling, Jr., waited for his wife to give birth. He was the only man waiting. Not many people were born a day any more.

Wehling was fifty-six, a mere stripling in a population whose average age was one hundred and twenty-nine.

X-rays had revealed that his wife was going to have triplets. The children would be his first.

Young Wehling was hunched in his chair, his head in his hand. He was so rumped, so still and colorless as to be virtually invisible. His camouflage was perfect, since the waiting room had a disorderly and demoralized air, too.

Chairs and ashtrays had been moved away from the walls. The floor was paved with spattered dropcloths.

The room was being redecorated. It was being redecorated as a memorial to a man who had volunteered to die.

A sardonic old man, about two hundred years old, sat on a stepladder, painting a mural he did not like.

Back in the days when people aged visibly, his age would have been guessed at thirty-five or so. Aging had touched him that much before the cure for aging was found.

The mural he was working on depicted a very neat garden. Men and women in white, doctors and nurses, turned the soil, planted seedlings, sprayed bugs, spread fertilizer.

Men and women in purple uniforms pulled up weeds, cut down plants that were old and sickly, raked leaves, carried refuse to trash-burners.

Never, never, never--not even in medieval Holland nor old Japan--had a garden been more formal, been better tended. Every plant had all the loam, light, water, air and nourishment it could use.

A hospital orderly came down the corridor, singing under his breath a popular song:

If you don't like my kisses, honey,
Here's what I will do:
I'll go see a girl in purple,
Kiss this sad world toodle-oo.
If you don't want my lovin',

Why should I take up all this space?
I'll get off this old planet,
Let some sweet baby have my place.

The orderly looked in at the mural and the muralist. "Looks so real," he said, "I can practically imagine I'm standing in the middle of it."

"What makes you think you're not in it?" said the painter. He gave a satiric smile. "It's called 'The Happy Garden of Life,' you know."

"That's good of Dr. Hitz," said the orderly.

He was referring to one of the male figures in white, whose head was a portrait of Dr. Benjamin Hitz, the hospital's Chief Obstetrician. Hitz was a blindingly handsome man.

"Lot of faces still to fill in," said the orderly. He meant that the faces of many of the figures in the mural were still blank. All blanks were to be filled with portraits of important people on either the hospital staff or from the Chicago Office of the Federal Bureau of Termination.

"Must be nice to be able to make pictures that look like something," said the orderly.

The painter's face curdled with scorn. "You think I'm proud of this daub?" he said. "You think this is my idea of what life really looks like?"

"What's your idea of what life looks like?" said the orderly.

The painter gestured at a foul dropcloth. "There's a good picture of it," he said. "Frame that, and you'll have a picture a damn sight more honest than this one."

"You're a gloomy old duck, aren't you?" said the orderly.

"Is that a crime?" said the painter.

The orderly shrugged. "If you don't like it here, Grandpa--" he said, and he finished the thought with the trick telephone number that people who didn't want to live any more were supposed to call. The zero in the telephone number he pronounced "naught."

The number was: "2 B R 0 2 B."

It was the telephone number of an institution whose fanciful sobriquets included: "Automat," "Birdland," "Cannery," "Catbox," "De-louser," "Easy-go," "Good-bye, Mother," "Happy Hooligan," "Kiss-me-quick," "Lucky Pierre," "Sheepdip," "Waring Blendor," "Weep-no-more" and "Why Worry?" "To be or not to be" was the telephone number of the municipal gas chambers of the Federal Bureau of Termination.

The painter thumbed his nose at the orderly. "When I decide it's time to go," he said, "it won't be at the Sheepdip."

"A do-it-yourselfer, eh?" said the orderly. "Messy business, Grandpa. Why don't you have a little consideration for the people who have to clean up after you?"

The painter expressed with an obscenity his lack of concern for the tribulations of his survivors. "The world could do with a good deal more mess, if you ask me," he said.

The orderly laughed and moved on.

Wehling, the waiting father, mumbled something without raising his head.

And then he fell silent again.

A coarse, formidable woman strode into the waiting room on spike heels. Her shoes, stockings, trench coat, bag and overseas cap were all purple, the purple the painter called "the color of grapes on Judgment Day."

The medallion on her purple musette bag was the seal of the Service Division of the Federal Bureau of Termination, an eagle perched on a turnstile.

The woman had a lot of facial hair--an unmistakable mustache, in fact. A curious thing about gas-chamber hostesses was that, no matter how lovely and feminine they were when recruited, they all sprouted mustaches within five years or so.

"Is this where I'm supposed to come?" she said to the painter.

"A lot would depend on what your business was," he said. "You aren't about to have a baby, are you?"

"They told me I was supposed to pose for some picture," she said. "My name's Leora Duncan." She waited.

"And you dunk people," he said.

"What?" she said.

"Skip it," he said.

"That sure is a beautiful picture," she said. "Looks just like heaven or something."

"Or something," said the painter. He took a list of names from his smock

pocket. "Duncan, Duncan, Duncan," he said, scanning the list. "Yes—here you are. You're entitled to be immortalized. See any faceless body here you'd like me to stick your head on? We've got a few choice ones left."

She studied the mural bleakly. "Gee," she said, "they're all the same to me. I don't know anything about art."

"A body's a body, eh?" he said. "All righty. As a master of fine art, I recommend this body here." He indicated a faceless figure of a woman who was carrying dried stalks to a trash-burner.

"Well," said Leora Duncan, "that's more the disposal people, isn't it? I mean, I'm in service. I don't do any disposing."

The painter clapped his hands in mock delight. "You say you don't know anything about art, and then you prove in the next breath that you know more about it than I do! Of course the sheave-carrier is wrong for a hostess! A snipper, a pruner--that's more your line." He pointed to a figure in purple who was sawing a dead branch from an apple tree. "How about her?" he said. "You like her at all?"

"Gosh--" she said, and she blushed and became humble--"that--that puts me right next to Dr. Hitz."

"That upsets you?" he said.

"Good gravy, no!" she said. "It's--it's just such an honor."

"Ah, You... you admire him, eh?" he said.

"Who doesn't admire him?" she said, worshiping the portrait of Hitz. It was the portrait of a tanned, white-haired, omnipotent Zeus, two hundred and forty years old. "Who doesn't admire him?" she said again. "He was

responsible for setting up the very first gas chamber in Chicago."

"Nothing would please me more," said the painter, "than to put you next to him for all time. Sawing off a limb--that strikes you as appropriate?"

"That is kind of like what I do," she said. She was demure about what she did. What she did was make people comfortable while she killed them.

And, while Leora Duncan was posing for her portrait, into the waiting room bounded Dr. Hitz himself. He was seven feet tall, and he boomed with importance, accomplishments, and the joy of living.

"Well, Miss Duncan! Miss Duncan!" he said, and he made a joke. "What are you doing here?" he said. "This isn't where the people leave. This is where they come in!"

"We're going to be in the same picture together," she said shyly.

"Good!" said Dr. Hitz heartily. "And, say, isn't that some picture?"

"I sure am honored to be in it with you," she said.

"Let me tell you," he said, "I'm honored to be in it with you. Without women like you, this wonderful world we've got wouldn't be possible."

He saluted her and moved toward the door that led to the delivery rooms.

"Guess what was just born," he said.

"I can't," she said.

"Triplets!" he said.

"Triplets!" she said. She was exclaiming over the legal implications of triplets.

The law said that no newborn child could survive unless the parents of the child could find someone who would volunteer to die. Triplets, if they were all to live, called for three volunteers.

"Do the parents have three volunteers?" said Leora Duncan.

"Last I heard," said Dr. Hitz, "they had one, and were trying to scrape another two up."

"I don't think they made it," she said. "Nobody made three appointments with us. Nothing but singles going through today, unless somebody called in after I left. What's the name?"

"Wehling," said the waiting father, sitting up, red-eyed and frowzy. "Edward K. Wehling, Jr., is the name of the happy father-to-be."

He raised his right hand, looked at a spot on the wall, gave a hoarsely wretched chuckle. "Present," he said.

"Oh, Mr. Wehling," said Dr. Hitz, "I didn't see you."

"The invisible man," said Wehling.

"They just phoned me that your triplets have been born," said Dr. Hitz.

"They're all fine, and so is the mother. I'm on my way in to see them now."

"Hooray," said Wehling empty.

"You don't sound very happy," said Dr. Hitz.

"What man in my shoes wouldn't be happy?" said Wehling. He gestured with his hands to symbolize care-free simplicity. "All I have to do is pick out which one of the triplets is going to live, then deliver my maternal grandfather to the Happy Hooligan, and come back here with a receipt."

Dr. Hitz became rather severe with Wehling, towered over him. "You don't believe in population control, Mr. Wehling?" he said.

"I think it's perfectly keen," said Wehling tautly.

"Would you like to go back to the good old days, when the population of the Earth was twenty billion--about to become forty billion, then eighty billion, then one hundred and sixty billion? Do you know what a drupelet is, Mr. Wehling?" said Hitz.

"Nope," said Wehling sulkily.

"A drupelet, Mr. Wehling, is one of the little knobs, one of the little pulpy grains of a blackberry," said Dr. Hitz. "Without population control, human beings would now be packed on this surface of this old planet like drupelets on a blackberry! Think of it!"

Wehling continued to stare at the same spot on the wall.

"In the year 2000," said Dr. Hitz, "before scientists stepped in and laid down the law, there wasn't even enough drinking water to go around, and nothing to eat but sea-weed--and still people insisted on their right to reproduce like jackrabbits. And their right, if possible, to live forever."

"I want those kids," said Wehling quietly. "I want all three of them."

"Of course you do," said Dr. Hitz. "That's only human."

"I don't want my grandfather to die, either," said Wehling.

"Nobody's really happy about taking a close relative to the Catbox," said Dr. Hitz gently, sympathetically.

"I wish people wouldn't call it that," said Leora Duncan.

"What?" said Dr. Hitz.

"I wish people wouldn't call it 'the Catbox,' and things like that," she said. "It gives people the wrong impression."

"You're absolutely right," said Dr. Hitz. "Forgive me." He corrected himself, gave the municipal gas chambers their official title, a title no one ever used in conversation. "I should have said, 'Ethical Suicide Studios,'" he said.

"That sounds so much better," said Leora Duncan.

"This child of yours--whichever one you decide to keep, Mr. Wehling," said Dr. Hitz. "He or she is going to live on a happy, roomy, clean, rich planet, thanks to population control. In a garden like that mural there." He shook his head. "Two centuries ago, when I was a young man, it was a hell that nobody thought could last another twenty years. Now centuries of peace and plenty stretch before us as far as the imagination cares to travel."

He smiled luminously.

The smile faded as he saw that Wehling had just drawn a revolver.

Wehling shot Dr. Hitz dead. "There's room for one--a great big one," he said.

And then he shot Leora Duncan. "It's only death," he said to her as she fell.

"There! Room for two."

And then he shot himself, making room for all three of his children.

Nobody came running. Nobody, seemingly, heard the shots.

The painter sat on the top of his stepladder, looking down reflectively on the sorry scene.

The painter pondered the mournful puzzle of life demanding to be born and, once born, demanding to be fruitful ... to multiply and to live as long as possible--to do all that on a very small planet that would have to last forever.

All the answers that the painter could think of were grim. Even grimmer, surely, than a Catbox, a Happy Hooligan, an Easy Go. He thought of war. He thought of plague. He thought of starvation.

He knew that he would never paint again. He let his paintbrush fall to the dropcloths below. And then he decided he had had about enough of life in the Happy Garden of Life, too, and he came slowly down from the ladder.

He took Wehling's pistol, really intending to shoot himself.

But he didn't have the nerve.

And then he saw the telephone booth in the corner of the room. He went to it, dialed the well-remembered number: "2 B R 0 2 B."

"Federal Bureau of Termination," said the very warm voice of a hostess.

"How soon could I get an appointment?" he asked, speaking very carefully.

"We could probably fit you in late this afternoon, sir," she said. "It might even

be earlier, if we get a cancellation."

"All right," said the painter, "fit me in, if you please." And he gave her his name, spelling it out.

"Thank you, sir," said the hostess. "Your city thanks you; your country thanks you; your planet thanks you. But the deepest thanks of all is from future generations."

RECEPTIOND

Antwoord de volgende vragen.

Vink voor elke vraag het antwoord aan dat het meest van toepassing is op de tekst die u net hebt gelezen.

Hoe goed was de tekst te begrijpen?

- ☐ Heel makkelijk te begrijpen
- ☐ Redelijk makkelijk te begrijpen
- ☐ Een beetje makkelijk te begrijpen
- ☐ Tussenin
- ☐ Een beetje moeilijk te begrijpen
- ☐ Redelijk moeilijk te begrijpen
- ☐ Heel moeilijk te begrijpen

Ik vond de tekst goed geschreven.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens

- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Ik kwam woorden, zinnen of alinea's tegen die moeilijk te begrijpen waren.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Weet u nog welke?

Probeer ze zo nauwkeurig mogelijk te benoemen.

Ik kwam woorden, zinnen of alinea's tegen die ik erg mooi vond.

- ☐ Zeer mee eens
- ☐ Mee eens
- ☐ Enigszins mee eens
- ☐ Mee eens noch oneens
- ☐ Enigszins mee oneens
- ☐ Oneens
- ☐ Zeer mee oneens

Weet u nog welke?

Probeer ze zo nauwkeurig mogelijk te benoemen.

Zou u een tekst willen lezen van dezelfde schrijver?

- ☐ Heel graag
- ☐ Redelijk graag
- ☐ Eventueel
- ☐ Het is me om het even
- ☐ Als het moet
- ☐ Liever niet
- ☐ Helemaal niet

DEBRIEFD

The text that you have read is the original short story 2BR02B by Kurt Vonnegut (1962). The objective of our research is to study the impact of translation and technology in the reading experience of a literary text.

Hoe zou u dit verhaal het liefst lezen?

- ☐ In het oorspronkelijke Engels (zoals hier)
- ☐ In een machinevertaling in het Nederlands
- ☐ In het Nederlands vertaald door professionele vertalers
- ☐ In een machinevertaling gecorrigeerd door professionele vertalers Nederlands

Hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

Hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

Hoeveel zou u voor deze vertaling willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

Hoeveel zou u voor deze verhaal willen betalen?

- ☐ < 1 euro
- ☐ > 1 euro < 5 euro
- ☐ > 5 euro < 10 euro
- ☐ > 10 euro < 15
- ☐ + 15

Powered by Qualtrics